

Europski zeleni plan i hrvatska razvojna strategija

Matijašević, Lovro

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Tourism and Rural Development in Pozega / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet turizma i ruralnog razvoja u Požegi**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:277:325122>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-23**

Repository / Repozitorij:

[FTRR Repository - Repository of Faculty Tourism and Rural Development Pozega](#)

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET TURIZMA I RURALNOG RAZVOJA U POŽEGI**

LOVRO MATIJAŠEVIĆ, 0253052451

**EUROPSKI ZELENI PLAN I HRVATSKA RAZVOJNA
STRATEGIJA**

ZAVRŠNI RAD

Požega, 2024. godine.

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET TURIZMA I RURALNOG RAZVOJA U POŽEGI**

PRIJEDIPLOMSKI STUDIJ RAČUNOVODSTVO

**EUROPSKI ZELENI PLAN I HRVATSKA RAZVOJNA
STRATEGIJA**

ZAVRŠNI RAD

IZ KOLEGIJA EUROPSKE INTEGRACIJE

MENTOR: doc. dr. sc. Mirjana Jeleč Raguž

STUDENT: Lovro Matijašević

JMBAG studenta: 0253052451

Požega, 2024. godine

SAŽETAK

Europski zeleni plan predstavlja ambicioznu strategiju Europske unije s ciljem postizanja klimatske neutralnosti do 2050. godine. Plan odgovara na izazove klimatskih promjena i degradacije okoliša kroz niz mjera usmjerenih na smanjenje emisija stakleničkih plinova, prijelaz na kružno gospodarstvo, te zaštitu ekosustava i biološke raznolikosti. Temeljni ciljevi uključuju smanjenje emisija za 55% do 2030. godine, promicanje čiste i dostupne energije, te ostvarenje nulte stope onečišćenja. Hrvatska se kroz svoju Nacionalnu razvojnu strategiju do 2030. godine aktivno uključuje u zelenu i digitalnu tranziciju, s naglaskom na energetska učinkovitost, održivu mobilnost i samodostatnost u hrani. Završni rad analizira različite aspekte Europskog zelenog plana i njegovu integraciju u hrvatske strateške ciljeve, s posebnim naglaskom na ekološku i zelenu energetska tranziciju. Zaključno, analiza pokazuje da je integracija Europskog zelenog plana u nacionalnu razvojnu strategiju ključna za uspješnu provedbu hrvatskih strateških ciljeva. Kada govorimo o navikama i potrošnji možemo zaključiti da se na postavljena pitanja najčešće odgovaralo s „ponekad“. Iz toga možemo zaključiti da je svijest o očuvanju i zaštiti okoliša slaba, te treba težiti na podizanju svijesti naših građana (ispitanika) te pojačati aktivnosti na očuvanju i zaštiti naših resursa.

Ključne riječi: Europski zeleni plan, Nacionalna razvojna strategija 2030., Europska unija, Republika Hrvatska, zelena i digitalna tranzicija

SUMMARY

The European Green Deal represents the European Union's ambitious strategy aimed at achieving climate neutrality by 2050. The plan addresses the challenges of climate change and environmental degradation through a range of measures focused on reducing greenhouse gas emissions, transitioning to a circular economy, and protecting ecosystems and biodiversity. Key objectives include reducing emissions by 55% by 2030, promoting clean and accessible energy, and achieving zero pollution. Croatia, through its National Development Strategy by 2030, is actively engaging in the green and digital transition, with a focus on energy efficiency, sustainable mobility, and food self-sufficiency. The thesis analyzes various aspects of the European Green Deal and its integration into Croatian strategic goals, with particular emphasis on ecological and green energy transition. In conclusion, the analysis shows that the integration of the European Green Deal into the national development strategy is crucial for the successful implementation of Croatia's strategic goals. When discussing habits and consumption, we can conclude that the most common response to the questions was "sometimes." From this, we can infer that awareness of environmental preservation and protection is weak, and efforts should be made to raise awareness among our citizens (respondents) and intensify activities aimed at preserving and protecting our resources.

Keywords: European Green Deal, National Development Strategy 2030, European Union, Republic of Croatia, green and digital transition

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Problematika istraživanja.....	1
1.2. Cilj rada.....	1
1.3. Metode istraživanja	2
1.4. Struktura rada.....	2
2. EUROPSKI ZELENI PLAN.....	3
2.1. Europski zeleni plan kao odgovor klimatskim promjenama.....	3
2.1.1. Općenito o Europskom zelenom planu	4
2.2. Ciljevi Europskog zelenog plana	7
2.2.1. Klimatske pretenzije za EU 2030. do 2050. godine.....	7
2.2.2. Čista, pristupačna i sigurna opskrba energijom	8
2.2.3. Kružno gospodarstvo	9
2.2.4. Upotreba energije i resursa prilikom izgradnje i obnove	10
2.2.5. Mjera „od polja do stola“	10
2.2.6. Nulta stopa onečišćenja.....	12
2.3. Ostvarenje europskog zelenog plana.....	13
3. NACIONALNA RAZVOJNA STRATEGIJA HRVATSKE DO 2030. GODINE	14
3.1. Nacionalni razvojni smjerovi do 2030. godine	14
3.2. Zelena i digitalna tranzicija.....	16
3.2.1. Strateški cilj „Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost“	16
3.2.2. Zaštita prirodnih resursa i borba protiv klimatskih promjena	18
3.2.3. Energetska učinkovitost i samodostatnost te tranzicija na čistu energiju	19
3.2.4. Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva.....	20
3.2.5. Održiva mobilnost.....	21
3.2.6. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva	22
3.3. Provedba Europskog zelenog plana u Hrvatskoj	25
4. REZULTATI PRIMARNOG ISTRAŽIVANJA	27
5. ZAKLJUČAK	33
6. LITERATURA	35
7. POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA	38

1. UVOD

Europski zeleni plan, najavljen od strane Europske komisije u prosincu 2019., predstavlja ambicioznu strategiju za postizanje klimatske neutralnosti Europske unije (EU) do 2050. godine. Plan je usmjeren na suočavanje s egzistencijalnom prijetnjom klimatskih promjena, dok istovremeno potiče gospodarski rast, otvaranje novih radnih mjesta i povećanje dobrobiti građana.

Kroz širok spektar mjera, uključujući ulaganje u ekološki prihvatljive tehnologije, podršku inovacijama, razvoj čistih oblika prijevoza i dekarbonizaciju energetskog sektora, Europska unija nastoji preoblikovati svoje gospodarstvo i društvo u održivom smjeru. Osim toga, plan uključuje i mjere za povećanje energetske učinkovitosti zgrada, unapređenje međunarodnih standarda i osiguranje socijalno pravedne tranzicije.

1.1. Problematika istraživanja

Problematika istraživanja u ovom radu je (ne)ostvarenost glavnih ciljeva Europskog zelenog plana te njegova primjena u Republici Hrvatskoj. U radu se nastoji istražiti inkorporiranost Europskog zelenog plana u hrvatskim strateškim dokumentima te ispitati kakve su navike ispitanika kada je pitanju doprinos provedbi europskih zelenih politika u Hrvatskoj.

1.2. Cilj rada

Cilj ovog završnog rada je proučiti Europski zeleni plan i njegovu primjenu u Republici Hrvatskoj, te prikazati koliko je u Hrvatskoj zastupljena ideja o Europskom zelenom planu i strategiji provođenja iste. Cilj je istražiti navike ispitanika kada je u pitanju provedba europskih zelenih politika te njihova primjena u Republici Hrvatskoj. Nastoji se istražiti inkorporiranost Europskog zelenog plana u hrvatskim strateškim dokumentima.

1.3. Metode istraživanja

Prilikom izrade završnog rada provedeno je sekundarno istraživanje, odnosno pretraživanje znanstvenih publikacija, strateških planova i službenih internetskih stranica Europske komisije i ostalih institucija koje su usko povezane s Europskom unijom, Europskim zelenim planom i Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2030. godine. Metoda deskripcije koja je korištena u svrhu opisivanja teorijskih stajališta. Provedeno je primarno istraživanje ispitanika putem anketnog upitnika.

1.4. Struktura rada

Završni rad se sastoji od četiri poglavlja. Nakon uvoda koji se sastoji od problematike istraživanja, cilj rada, metode istraživanja te strukture rada, dolazi drugo poglavlje koje analizira Europski zeleni plan. Poglavlje započinje s upoznavanjem Europskog zelenog plana te su njegovi ciljevi zasebno analizirani. Nakon ciljeva europskog zelenog plana treće poglavlje se bavi Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2030. godine te strateškim dokumentima koji su povezani s Europskim zelenim planom. Četvrto poglavlje se odnosi na provedenu anketu kojom se želi ispitati javnost kako oni kao pojedinci sudjeluju u ostvarenju zelenog plana i poboljšanju života u svojoj sredini. U konačnici, zadnji dio rada se odnosi na zaključak u kojem će se prikazati najvažnije činjenice i podatke koje je bitno naglasiti.

2. EUROPSKI ZELENI PLAN

2.1. Europski zeleni plan kao odgovor klimatskim promjenama

Zbog globalnog zatopljenja kojeg se ne može izbjeći u skorijoj budućnosti možemo očekivati učestalije klimatske promjene poput suše, ekstremnih vrućina, toplinskih valova, podizanje razine mora koje ne možemo izbjeći, ali ih možemo usporiti. Važno je da se uz dekarbonizaciju društva na svjetskoj razini, smanji podložnost te poveća otpornost na očekivane katastrofe koje će se odraziti i na lokalnoj razini. Sve buduće odluke, ciljevi i investicije moraju biti okrenuti prema ublažavanju i prilagodbi klimatskim promjenama.

„Suočavanje s problemom klimatskih promjena na razini Europske unije u zadnjem desetljeću zahtijevalo je strategiju koja će biti usmjerena na postizanje klimatski neutralne Unije. Europsko vijeće je stoga 2019. godine u svojim zaključcima izrazilo potrebu za jačanjem napora u borbi protiv klimatskih promjena postizanjem nove europske strategije rasta. Zamišljena strategija je trebala biti usmjerena na sljedeće ciljeve: 2050. godine neće biti neto emisija stakleničkih plinova; gospodarski rast neće biti povezan s upotrebom resursa; ni jedna osoba i ni jedna regija neće biti zapostavljena“ (Brkljačić, 2021: 48).

Jedan od ključnih dokumenata koji je objedinio te izrazio ciljeve Europske unije prema prilagodbi klimatskih promjena jest *Pariški sporazum* o klimatskim promjenama koji je usvojen na 21 konferenciji stranaka (COP 21). Dokument je potpisan od Vijeća EU-a 2016. godine što predstavlja prvi međunarodni klimatski sporazum.

U prosincu 2019. je predstavljen Europski zeleni plan kojeg je donijela Europska komisija na čelu sa Ursulom von der Leyen.

Zakonodavni okvir provođenja Europskog plana je sljedeći: Europsko vijeće pruža političke smjernice za politike EU-a. Europska komisija Vijeću EU-a i Parlamentu podnosi prijedloge i inicijative objavljene u okviru Zelenog plana. Ministri i ministrice EU-a, koji se sastaju u okviru različitih sastava Vijeća, raspravljaju o predloženim zakonodavnim i nezakonodavnim mjerama. U slučaju zakonodavnih prijedloga konačan je cilj donošenje zakonodavnog akta, pri

čemu se uglavnom primjenjuje redovni zakonodavni postupak u okviru kojeg Vijeće i Europski parlament odlučuju kao suzakonodavci (Vijeće Europske unije, 2021, url).

2.1.1. Općenito o Europskom zelenom planu

U prosincu 2019. Europska komisija najavila je Europski zeleni plan kao strategiju putem koje će se postići klimatska neutralnost EU-a do 2050. Europsko vijeće je primilo na znanje te su Čelnici EU-a pozdravili ovu inicijativu Komisije, podržavajući cilj klimatski neutralne EU-a za 2050. godinu, te ispunjenje svih obaveza na temelju Pariškog sporazuma. Cilj je da dok se nosi s egzistencijalnom prijetnjom klimatskih promjena, EU teži gospodarskom rastu na načine koji stvaraju bolja radna mjesta i povećavaju blagostanje ljudi.

Zeleni odgovor uključuje mjere kao što su (Europski parlament, 2020, url):

- ulaganje u ekološki prihvatljive tehnologije
- podržavanje inovacija
- razvoj čistijih oblika prijevoza
- dekarbonizacija energetske sektora
- energetska obnova zgrada kako bi bile učinkovitije.

Vijeće EU-a je jedinstveni pravni subjekt koji se sastoji od deset različitih „sastava“, koje ovisi o temi o kojoj se raspravlja. Sastavi Vijeća nemaju hijerarhiju dok Vijeće za opće poslove ima posebnu koordinacijsku ulogu te je odgovorno za sva administrativna, institucionalna i horizontalna pitanja.

Svaki od deset različitih sastava Vijeća ima mogućnost i može donijeti akt koji je u nadležnosti jednog od ostalih sastava Vijeća, zbog toga se u zakonodavnim aktima koje Vijeće donosi sastavi ne spominju.

Vijeće se sastoji od deset sastava, a to su:

- Poljoprivreda i ribarstvo
- Konkurentnost
- Ekonomski i financijski poslovi
- Okoliš

- Zapošljavanje, socijalna politika, zdravstvo i pitanja potrošača
- Obrazovanje, mladi, kultura i sport
- Vanjski poslovi
- Opći poslovi
- Pravosuđe i unutarnji poslovi
- Promet, telekomunikacije i energetika.

Na sastancima Vijeća sudjeluju svi predstavnici država članica i to na ministarskoj razini. Što znači da sudionici sastanaka mogu biti ministri ili državni tajnici. Oni imaju pravo preuzimati obveze te glasovati u ime vlade svoje zemlje. Vijeće ima rotirajuće predsjedništvo odnosno sastancima presjeda onaj ministar države članice koja obnaša dužnost presjedanja i to u trajanju od 6 mjeseci.

Da bi se postigla klimatska neutralnost do 2050. godine države članice EU-a morati će drastično smanjiti svoje emisije stakleničkih plinova te pronaći način za kompenzaciju ostalih „neizbježnih“ emisija. Pod klimatskom neutralnosti se podrazumijeva da se emitira samo onoliko stakleničkih plinova koliko priroda može apsorbirati.

U svojim zaključcima Europsko vijeće je naglasilo da se prelaskom na klimatsku neutralnost stvaraju velike mogućnosti za:

- tehnološki napredak,
- gospodarski rast te proširenje tržišta i radnih mjesta.

Europsko vijeće naglasilo je da će se sljedećim višegodišnjim financijskim okvirom (VFO) znatno doprinijeti djelovanju u području klime te je namijenjeno 580 milijardi eura za provedbu ciljeva. Prilagođena potpora regijama i sektorima koji su najviše pogođeni tranzicijom osigurat će se iz mehanizma za pravednu tranziciju.

U Strateškom programu usmjerava se rad institucija u narednom periodu od 5 godina i to u smjeru:

- zaštite građana i sloboda
- razvoj snažne i dinamične gospodarske osnove
- izgradnja klimatski neutralne, zelene, pravedne i socijalne Europe

- promicanje europskih interesa i vrijednosti na svjetskoj razini.

Europska unija i sve njezine države članice potpisali su Pariški sporazum te su predani u njegovoj provedbi. U skladu s tom obvezom, zemlje EU-a dogovorile su se da će EU usmjeriti ka cilju da do 2050. postane prvo klimatski neutralno gospodarstvo.

Kako bi se ostvario prijelaz na zeleno gospodarstvo ono će ovisiti o velikoj mobilizaciji javnih i privatnih ulaganja. Uspostava kružnog gospodarstva i jedinstvenog europskog energetskeg tržišta, koje će pravilnim radom pružiti sigurnu, održivu i cjenovno prihvatljivu energiju, uz poštovanja autonomije svake članice EU-a na odlučivanju o vlastitoj kombinaciji izvora energije. EU će ubrzati prelazak na obnovljive izvore energije, povećati energetske učinkovitost, smanjiti ovisnost o vanjskim izvorima, diversificirati svoju opskrbu te ulagati u rješenja za mobilnost cijelog sustava.

Istodobno moraju nastaviti poboljšavati okoliš u svojim gradovima i ruralnim područjima, povećati kvalitetu zraka i voda te promicati održivu poljoprivredu. Europska unija mora biti predvodnik u borbi protiv gubitka bioraznolikosti i očuvanju ekosustava. Sve ovo navedeno podrazumijeva povećane troškove u provedbi zelenih politika. Zbog toga je toliko važno pratiti taj prijelaz i pomoći zajednicama i pojedincima da se prilagode novom svijetu, posebnu pozornost posvetiti socijalno ugroženom dijelu stanovništva. Treba provesti europski stup socijalnih prava na razini EU-a i država članica, uzimajući u obzir odgovarajuće nadležnosti. Nejednakosti koje osobito utječu na mlade, predstavljaju velik politički, društveni i gospodarski rizik; stvaraju se generacijski i teritorijalni jazovi te jazovi u obrazovanju i nastaju novi oblici isključenja.

Primjerena socijalna zaštita, uključiva tržišta rada i promicanje kohezije pomoći će Europi u očuvanju svojeg načina života, kao što će to učiniti i visoka razina zaštite potrošača i standarda hrane te dobar pristup zdravstvenoj skrbi.

„Europski zeleni plan je strategija rasta Europske unije (EU) s ciljem smanjivanja emisija stakleničkih plinova za barem 50 % do 2030., te postizanje klimatske neutralnosti do 2050. godine. Za provedbu Plana potrebna je tranzicija prema pravednom i prosperitetnom društvu, dekarbonizacija svih sektora gospodarstva, za što se potrebne investicije procjenjuju na više od bilijun eura do 2030. Odnosno, radi se o oko 260 milijardi eura godišnje ili 1,5 % BDP-a 2018.

godine. Proračun EU-a mogao bi osigurati 503 milijarde eura, nacionalno sufinanciranje 115 milijardi eura, a ostatak bi osigurali drugi privatni i javni izvori. U tome značajnu ulogu ima financiranje Europske investicijske banke (EIB) koja je udvostručila klimatski cilj s 25 % na 50 % ulaganja do 2025“ (IRMO, Europski zeleni plan, url).

2.2. Ciljevi Europskog zelenog plana

2.2.1. Klimatske pretenzije za EU 2030. do 2050. godine.

Europska unija od 1990- ih do danas teži moderniziranju i preoblikovanju gospodarstva da bi postigla klimatsku neutralnost. U razdoblju od 1990. godine pa do 2018. godine emisije stakleničkih plinova su se smanjile za 23 %, dok je gospodarstvo poraslo za 61 %. Današnje politike nastoje smanjiti udio stakleničkih plinova za 55 % do 2030.g. Na osnovu toga Komisija ima zadatak da preispita sve značajne instrumente koje koristi kako bi poboljšala i ostvarila svoj cilj da Europa bude prvi neutralni kontinent koji ima nultu stopu onečišćenja. Jedan dio tih instrumenata da se to ostvari jest politika trgovanja emisijama stakleničkih plinova „ETS“, uređenjem tržišta za trgovanje emisijama i mogućnost proširenja trgovine na nove sektore, ciljeve država članica koje nisu u mogućnosti sudjelovati na tržištu emisijskih jedinica da im se omogući smanjenje na nekim drugim sektorima i izmjena Uredbe o korištenju zemljišta, prenamijeni zemljišta i šumarstvu.

Ako međunarodni partneri Europske unije ne bi dijelili ambicije s Europskom Unijom, postoji rizik istjecanja ugljika, a to bi se dogodilo u slučaju kada bi se proizvodnja u EU prebacila u zemlje koje imaju manje ambicije za smanjenje ugljika ili ako bi se proizvodi iz EU-a zamijenili s uvozom proizvoda s višom razinom emisije ugljika. Ako dođe do takvog slučaja onda neće biti ostvareno globalno smanjenje ugljika niti će se ispuniti ciljevi iz Pariškog sporazuma niti ciljevi EU-a u području klime. Dođe li do odstupanja u ambicijama, s obzirom da EU prednjači u tome, Komisija će predložiti mehanizam za graničnu prilagodbu emisije ugljika za pojedine sektore kako bi se smanjio rizik od istjecanja ugljika (Marković, 2021: 12, url).

2.2.2. Čista, pristupačna i sigurna opskrba energijom

Za postizanje zadanih ciljeva u području klime 2030. i 2050. godine ključna je dekarbonizacija elektroenergetskog sustava. Proizvodnja i upotreba energije u gospodarskim sektorima izvor su više od 75 % emisija stakleničkih plinova u Europskoj uniji. Energetska učinkovitost je jedna od većih prioriteta i k tome treba se više osloniti na obnovljive izvore energije, a manje na konvencionalnu proizvodnju „ugljen, mazut, zemni plin“. Opskrba energijom mora biti sigurna i cjenovno pristupačna kako za građane tako i za poduzeća. Prijelaz na obnovljive izvore energije mora uključivati potrošače i biti im od koristi. Pametna integracija svih obnovljivih izvora energije, energetske učinkovitosti i mnogih drugih održivih rješenja u svim sektorima ima jako veliki utjecaj u dekarbonizaciji uz niži trošak.

Kućanstvima kojima prijete rizik od energetskog siromaštva mora se pomoći i to u smjeru učinkovitih programa kao što su programi koji su namijenjeni obnovi kuća te se tako mogu ublažiti računi za potrošnju energije i tako uzročno-posljedično pomoći okolišu.

Prelazak na klimatsku neutralnost zahtijeva i pametnu infrastrukturu. Povećanje regionalne i međunarodne suradnje uveliko će pomoći u ostvarenju prelaska na čistu energiju po pristupačnim cijenama. Potrebno je preispitati regulatorni okvir za energetske infrastrukture, Uključujući Uredbu TEN-E (Uredba o transeuropskoj energetske mreži), kako bi se osigurala usklađenost s ciljem energetske učinkovitosti. Koji je pokrenulo Europsko Vijeće 2013. godine.

S takvim okvirom bi se trebalo poticati uvođenje novih i naprednih tehnologija i infrastrukture poput vodikovih mreža, pametnih mreža ili hvatanje, skladištenje ugljika te skladištenje energije. Za postojeću infrastrukturu i imovinu potrebna je nadogradnja kako bi bila u skladu s novim vremenima te otporna na klimatske promjene.

2.2.3. Kružno gospodarstvo

Ključ za postizanje klimatske neutralnosti do 2050. godine je odvajanje gospodarskog rasta od iskorištavanja resursa te prijelaz na kružni sustav proizvodnje i potrošnje. Europska Komisija je u ožujku 2020. predstavila novi akcijski plan za kružno gospodarstvo o kojem je Vijeće u prosincu 2020. usvojilo zaključke. U akcijskom planu se predviđa više od 30 mjera za dizajniranje održivih proizvoda, kružni sustav u proizvodnim procesima, jačanje položaja potrošača i javnih naručitelja. Ono je usmjereno na sektore kao što su elektronika i IKT, ambalaža, plastika, baterije, tekstil, građevinska industrija te hrana. Predviđana je revizija zakonodavstva o otpadu tj. smanjenje izvoza otpada u zemlje izvan EU-a, ažuriranje postupaka za otpremu pošiljaka, služenje elektroničkim podnošenjem i razmjenu informacija te poboljšati provedbu i suzbiti nezakonite pošiljke.

Kružno gospodarstvo ima veliki potencijal za nove djelatnosti i radna mjesta. Naime, preobrazba se odvija presporo s napretkom koji nije široko rasprostranjen ni ujednačen.

Industrije čelika, cementa i kemikalija su energetske intenzivne industrije koje su neophodne za opstanak europskog gospodarstva jer imaju udio u nekoliko ključnih lanaca vrijednosti. Plan za kružno gospodarstvo uključuje i politiku za dizajniranje proizvoda tj. proizvodi koji se mogu i moraju popraviti prije nego im završi životni ciklus te tako smanjiti velike količine otpada. Akcijski plan kružnog gospodarstva će poslužiti u tranziciji svih sektora, a ponajviše će imati djelovanje na resursno intenzivne sektore kao što je tekstilni sektor, građevinarstvo te sektor elektronike i plastike. Komisija ima zadatak uspostaviti i izraditi regulatorni okvir za biorazgradivu i biološku plastiku te će provesti mjere koje se odnose na plastiku za jednokratnu upotrebu (Marković, 2021: 14, url).

Plan uključuje i mjere za poticanje poduzeća da ponude potrošačima tako da odaberu trajne i popravljive proizvode koji se mogu ponovno upotrijebiti. Provodi se analiza u svrhu potrebe za „pravom na popravak“ i suzbijanju zastarjelosti uređaja, a pogotovo elektroničkih uređaja. Politika zaštite potrošača pomaže potrošačima da donose pravovaljane odluke i imaju aktivniju ulogu u ekološkoj tranziciji. Donosi se novi poslovni model koji se temelji na dijeljenju odnosno iznajmljivanju roba i usluga ako su oni održivi i cjenovno pristupačni (Marković, 2021: 15, url).

2.2.4. Upotreba energije i resursa prilikom izgradnje i obnove

Da bi se riješilo pitanje energetske učinkovitosti i cijena, Europska unija i njezine članice imaju mogućnost obnove javnih i privatnih zgrada te obnove kuća. Iako je to zahtijevan posao on daje rezultat u smanjenju računa za energiju te može smanjiti rizik od energetske siromaštva. Ujedno s tim programom može utjecati na gospodarstvo odnosno na građevinski sektor što je ujedno prilika za poticanje malih i srednjih poduzeća te radnih mjesta na lokalnoj razini.

Komisija provodi zakonodavni okvir koji se odnosi na energetska svojstva zgrada, uključujući mogućnost trgovanja emisijskim jedinicama u okviru širih pogleda da se osiguraju relativne cijene različitih izvora energije koje daju prave signale za energetske učinkovitost. Komisija radi na uklanjanju nacionalnih regulatornih prepreka koje sprječavaju ulaganja u energetske učinkovitost u viševlasničkim i u unajmljenim zgradama. Osobita pozornost je usmjerena na obnovi socijalnih stanova kako bi se pomoglo kućanstvima koji imaju problem sa podmirivanjem računa za energiju. Usredotočeno je i na obnovu zgrada od javnog značaja kao što su škole i bolnice jer će sredstva koja su uštedena zbog energetske učinkovitosti biti reinvestirana za potporu obrazovanju i javnom zdravlju.

Energetska obnova zgrada se izvodi u više dijelova odnosno potrebnih zahvata na objektu kako bi se energetske razred povećao i tako smanjio nepotrebno trošenje resursa koji su ograničeni. Mjere koje spada energetska obnova su: energetska obnova vanjske ovojnice, solarni paneli, fotonaponska elektrana, toplinske pumpe, zamjena dotrajale stolarije (prozori...).

2.2.5. Mjera „od polja do stola“

Prehrana bi trebala postati globalni standard za održivost, međutim prelazak na održiviji sustav i ekološki uzgoj je uvelike počeo, a znamo da se proizvodnja hrane odvija linearno, a rast stanovništva eksponencijalno i to predstavlja veliki izazov u proizvodnji hrane. Proizvodnja hrane uzrokuje onečišćenje tla, vode i zraka i time se gubi prirodna bioraznolikost uz veliku potrošnju prirodnih resursa, a dok se znatan dio hrane baca. Loša prehrana ima uzročno posljedičnu vezu na zdravlje čovjeka kao što je pretilost i rak.

Komisija je u proljeće 2020. predstavila strategiju pod nazivom „od polja do sola“ u koje spadaju ekološki poljoprivrednici, sigurnost opskrbe zdrave, cjenovno pristupačne hrane za sve građane Europske Unije. Poljoprivrednici i ribari su ključan segment za upravljanje tom tranzicijom i provedbom spomenutog strateškog plana gdje se podupire njihovo djelovanje u proizvodnji ekološke hrane, a ujedno i borbi protiv klimatskih promjena te zaštiti i očuvanju biološke raznolikosti. Komisija je propisala da će 40 % ukupnog proračuna ZPP-a (Zajedničke poljoprivredne politike) za razdoblje 2021.-2027. i 30 % Fonda za pomorstvo i ribarstvo pridonijeti djelovanju u području klime.

„Poljoprivreda je odgovorna za 10,3 % emisija stakleničkih plinova u EU-u, od kojih gotovo 70 % potječe iz sektora životinja . Riječ je o emisijama stakleničkih plinova koji nisu CO₂ (metan i dušikov oksid). Osim toga, 68 % ukupnog poljoprivrednog zemljišta koristi se za uzgoj životinja . Kako bi pridonijela smanjenju utjecaja uzgoja životinja na okoliš i klimu, spriječila istjecanje ugljika putem uvezenih proizvoda i poduprla započeti prelazak na održivije stočarstvo, Komisija će olakšati stavljanje na tržište održivih i inovativnih dodataka hrani za životinje. Razmotrit će pravila EU-a kojima je cilj smanjenje ovisnosti o kritičnim krmivima (npr. soji uzgojenoj na iskrčenom zemljištu) poticanjem upotrebe biljnih bjelančevina uzgojenih u EU-u te alternativnih krmiva kao što su kukci, morske sirovine (npr. alge) i nusproizvodi biogospodarstva (npr. riblji otpad). Nadalje, Komisija provodi reviziju EU-ova programa za promicanje poljoprivrednih proizvoda s ciljem povećanja njegova doprinosa održivoj proizvodnji i potrošnji u skladu s promjenama prehrambenih navika. Kad je riječ o mesu, ta bi revizija trebala biti usmjerena na pitanje kako EU može iskoristiti svoj program promicanja poljoprivrednih proizvoda u cilju podupiranja najodrživijih i ugljično učinkovitih metoda stočarske proizvodnje. Osim toga, u svim će prijedlozima za proizvodno vezanu potporu u strateškim planovima strogo ocjenjivati aspekt potrebe za općom održivosti“ (Komunikacija komisije i Europskog parlamenta, 2020, url).

U Europi će se morati smanjiti upotreba i rizik od prekomjernog korištenja pesticida, gnojiva i antibiotika. Morat će se povećavati poljoprivredna površina koja se upotrebljava za ekološku poljoprivredu.

Strategija „od polja do stola“ nastojati će smanjiti utjecaj sektora prerade hrane i maloprodaje i to djelovanjem u području prijevoza, skladištenja, pakiranja i rasipanja hrane. Nastojat će se poticati održiva potrošnja hrane i promicanje cjenovno pristupačne hrane za

svakoga. Hrana koja ne podliježe standardima koje je postavila EU u području okoliša neće biti dostupna na tržištu. Uz pomoć digitalnih tehnologija omogućiti će se da potrošač bude informiran o onome što konzumira, odakle hrana dolazi „podrijetlo hrane“, hranjiva vrijednost i ekološki otisak.

2.2.6. Nulta stopa onečišćenja

„Onečišćenje je jedna od glavnih prijetnji bioraznolikosti. Ograničenja planeta u smislu onečišćenja, tj. siguran životni prostor Zemlje, premašene su za hranjive tvari (u Europi za faktor 2 za fosfor i faktor 3,3 za dušik) i za „nove tvari” (uključujući kemikalije i plastiku). U usporedbi s referentnim godinama o onečišćenje zraka, onečišćenje pesticidima i antimikrobnim sredstvima. Dosad je smanjeno za 12 % (za područja ekosustava zahvaćena onečišćenjem zraka), 14 % (za upotrebu i rizik od kemijskih pesticida), 26 % (za upotrebu opasnijih pesticida) i 18 % (za prodaju antimikrobnih sredstava) u odnosu na prethodno navedene ciljeve“ (Europska komisija, 2022, url).

Za postizanje jednog od značajnijih ciljeva u budućnosti, potrebno je uvesti mjere koje se tiču čišćenja i uklanjanja nečistoća iz okoliša. Ključ za očuvanje i obnovu biološke raznolikosti rijeka, jezera, močvara i ušća te ograničavanje i sprječavanje štete od poplava jest obnova prirodne funkcije podzemnih i površinskih voda. Komisija će predložiti mjere za rješavanje problema otpadnih gradskih voda i novih izvora oštećenja kao što je mikro plastika, kemikalije, farmaceutske proizvodi.

Da bi se oformio okoliš koji nije toksičan, Komisija će izložiti strategiju o održivim kemikalijama. Takvim pristupom pridonijeti će se na zaštiti građana i okoliša od utjecaja opasnih kemikalija te potaknuti inovativnost u području razvoja sigurnijih i održivijih alternativa. Svi bi se trebali uključiti u to, a nadasve industrija koja bi trebala surađivati u poboljšanju zdravstvene zaštite i zaštite okoliša i posljedično povećati globalnu konkurentnost.

2.3. Ostvarenje europskog zelenog plana

Zelena tranzicija predstavlja jedinstvenu priliku koja je važna za europsku industriju kako bi stvorila tržište za čiste proizvode i tehnologije. Ojačati će se sustav određivanja cijena ugljika u industriji, koji će osigurati dodatan prihod te će se dio novca iz tog sustava koristiti za podržavanje inovacija. Do 2030. godine obnoviti će se 35 milijuna zgrada što u sektoru generira 160 000 dodatnih „zelenih“ radnih mjesta. Velika poslovna prilika za europsku automobilsku industriju leži u proizvodnji čistih novih vozila i čistih goriva. U Europi 2020. godine je registrirano 1 milijun novih električnih vozila naspram 2019. godine što je trostruko više u odnosu na 2019. godinu, a očekuje se da će do 2030. godine biti 30 milijuna vozila sa nultom stopom štetnih emisija.

Da bi se ostvarilo smanjenje stakleničkih plinova za 55 % do 2030. godine potrebno je postići veću energetska učinkovitost i koristiti veći udio energije iz obnovljivih izvora. Komisija je predložila povećanje obveznog dijela ostvarivanja udjela energije iz obnovljivih izvora na 40 %. Udio obnovljivih izvora energije u bruto potrošnji u Hrvatskoj iznosi 31,02 % za 2018. godinu dok je ciljana vrijednost 36,40 %, a prosjek EU-a je iznosio 22,10 % 2020. godine.

Potrošnja energije u Europskoj uniji u području zgradarstva iznosi 40 % i 36 % emisija stakleničkih plinova povezanih s energetikom. Obnovom se smanjuje potrošnja energije zgrada, a smanjenje emisija upotrebom obnovljivih izvora energije i tako smanjenje troškova električne energije. Prijedlog Komisije je taj da se svaka država članica mora obvezati da će svake godine najmanje 3 % ukupne javne površine zgrada obnoviti i odrediti će referentnu vrijednost od 49 % energije iz obnovljivih izvora u zgradama do 2030. godine.

Priroda je najvažnija za borbu protiv klimatskih promjena. Ona regulira klimu, pohranjuje i apsorbira ugljik. Obnovom prirode odnosno šuma, močvarnih zemljišta i tala poboljšat će se životni uvjeti. Trenutačni ponor ugljika iznosi 268 Mt dok je novi cilj 310 Mt. Komisija je donijela plan da se do 2030. godine zasadi 3 milijarde stabala (Europska komisija, 2021, url).

3. NACIONALNA RAZVOJNA STRATEGIJA HRVATSKE DO 2030. GODINE

U dinamičnom svijetu koji se sve brže mijenja te koji je obilježen izazovima kao što je četvrta industrijska revolucija i zelena tranzicija, ali i brojnim ugrozama kao što su klimatske promjene, geopolitičke nestabilnosti, pandemije, planiranje budućeg razvoja je od velikog značaja. Zbog tog trenda razvoja situacije i pravovremena reakcija na izvanredne prilike i neprilike Hrvatska mora imati jasnu viziju svog budućeg razvoja te definirati ciljeve koje želi postići do 2030. godine. Hrvatska kao članica Europske unije ima na raspolaganju izdašna sredstva koja će biti od velike važnosti u ostvarenju zacrtanih ciljeva.

Vlada je 2018. godine započela s izradom *Nacionalne razvojne strategije do 2030. godine* kao krovnog dokumenta i sveobuhvatnog akta strateškog planiranja kojim se dugoročno usmjerava razvoj kako društva tako i gospodarstva. Temelj dokumenta je na konkurentskim gospodarskim potencijalima Hrvatske te na prepoznatim razvojnim izazovima na regionalnoj, nacionalnoj, europskoj i globalnoj razini (Nacionalna razvojna strategija, 2021, url).

Strategija je rezultat dijaloga velikog broja sudionika uključenih u rad Međuresorne radne skupine, sedam tematskih te pet radnih skupina horizontalne politike i Upravljačkog odbora kojom predsjedava predsjednik Vlade i veliki niz sudionika predstavnika socijalnih partnera, poslovnog i znanstveno-istraživačkog sektora te predstavnike regionalnih i lokalnih zajednica.

3.1. Nacionalni razvojni smjerovi do 2030. godine

Nacionalni razvojni smjerovi imaju četiri razvojna smjera u koje se implementira vizija Hrvatske kao kreativne, konkurentne i sigurne zemlje koja je prepoznatljiva na svjetskoj razini zbog svog identiteta i kulture, očuvanju bogatih prirodnih resursa te jednakih prilika za sve građane. Europske i nacionalne izvore financiranja Hrvatska će usmjeriti prema inovativnosti i konkurentnosti gospodarstva i društva, oporavku i jačanju otpornosti na krize, digitalnoj i zelenoj tranziciji te usklađenom i uravnoteženom regionalnom razvoju.

Slika 1. Razvojni smjerovi Hrvatske do 2030. godine

Izvor: Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine, url.

Razvojni smjer 1. Održivo gospodarstvo i društvo

Prema Nacionalnoj razvojnoj strategiji gospodarski rast i razvoj će se bazirati na povećanju produktivnosti što u javnom tako i u privatnom sektoru, inovacija i korištenje novih tehnologija zbog dinamičnog odaziva tržišta i izvozno orijentiranog gospodarstva. Povećati će se djelotvornost javne uprave i pravosuđa koja će unijeti povjerenje u pogledu kvalitete javnih usluga, jasnijoj i pristupačnijoj komunikaciji s javnim tijelima. Politika unaprjeđenja ljudskih potencijala bazirat će se na cjeloživotnom učenju te unaprjeđenju kvalitete radnih mjesta i uključivanju svih skupina u svijet rada.

Razvojni smjer 2. Jačanje otpornosti na krize

Prema Nacionalnoj razvojnoj strategiji građani Republike Hrvatske će živjeti u sigurnoj i stabilnoj zemlji definiranog stava u međunarodnom okruženju. Jačanje otpornosti na krize će dovesti do podizanja kvalitete života zbog toga će doći do poboljšanja zdravlja građana, promicanja uključenosti te borba protiv siromaštva, stvaranje povoljnog okruženja za obitelj i demografsku obnovu.

Razvojni smjer 3. Zelena i digitalna tranzicija

Prema Nacionalnoj razvojnoj strategiji zelena i digitalna tranzicija će se ostvariti prelaskom na čistu i pristupačniju energiju, poticanje zelenih ulaganja u obnovu zgrada, razvoj kružnog gospodarstva, diverzifikaciji prometa, poticanje i jačanje samodostatnosti u proizvodnji hrane, razvojem i poticajem biogospodarstva te očuvanje i obnova ekosustava. Ulaganjem u digitalnu infrastrukturu i poticanje na uvođenje digitalnih rješenja u interesu hrvatskog gospodarstva i građana, čime će se dati mali, ali znaменiti doprinos u izgradnju digitalne budućnosti Europe.

Razvojni smjer 4. Ravnomjeran regionalni razvoj

Prema Nacionalnoj razvojnoj strategiji ravnomjeran regionalni razvoj je glavna sastavnica održivog i konstantnog rasta, demografskog oporavka te smanjenja socijalnih razlika. Nerazvijena područja se suočavaju s jednakim preprekama razvoja kao i cijela država, ali na nerazvijenijim područjima ti utjecaji su još izraženiji. Kako bi se pridonijelo boljem standardu i kvaliteti života u svim dijelovima Hrvatske, potrebna je podrška teritorijalnim strategijama koji se vode na regionalnoj razini te poticajnim mjerama za aktiviranje neiskorištenih potencijala pogotovo zemljišta i nekretnina.

3.2. Zelena i digitalna tranzicija

Zbog same teme rada i važnosti za sveukupni rast i razvoj posebna pozornost je dana Zelenoj i digitalnoj tranziciji te ostalim spomenutim strateškim ciljevima u nastavku.

3.2.1. Strateški cilj „Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost“

Osnova održivog i uključivog rasta jest očuvanje prirode, korištenje obnovljivih izvora energije, voda, šuma i tla. Čist zrak, pitka voda te zdravi ekosustavi omogućuju ljudima da imaju produktivan i zdrav život te tako ostvaruju vlastiti potencijal i pridonose društvu u cjelini.

Zbog klimatskih promjena Hrvatska je izrazito izložena rizicima kao što su ekstremne vremenske nepogode, poplave, suše, erozija tla, podizanje razine mora te onečišćenje zraka. Osjetljivi sektori na klimatske promjene jesu poljoprivreda, šumarstvo, energetika i turizam, a ugroženi su i bioraznolikost, morski i kopneni ekosustavi te zdravlje ljudi.

Emisije stakleničkih plinova se postupno smanjuju, ali intenzitet emisija stakleničkih plinova gospodarstva je još uvijek vrlo visok. Značajni izvori stakleničkih plinova su promet, proizvodnja energije, neučinkovito korištenje energije u sektoru zgradarstva i građevinskog sektora te zbrinjavanje otpada. Postojeći fond zgrada je star i energetske neučinkovit i zbog toga se potiče cjelovita obnova zgrada i privatnih kuća koja osim energetske obnove obuhvaća mjere za zaštitu od požara i rizika povezanih sa potresima.

Na razini Europske unije je donijet zajednički cilj o smanjenju emisija stakleničkih plinova od najmanje 55 % do 2030. godine u odnosu na razinu iz 1990. godine i cilj klimatske neutralnosti do 2050. godine kojoj se i Hrvatska pridružila.

Sukladno provedbi Europskog zelenog plana i ispunjenje ciljeva održivog razvoja iz Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj 2030. Energetska i niskougljična tranzicija predstavlja put prema održivom i konkurentnom gospodarstvu gdje se gospodarski rast ostvaruje uz male emisije stakleničkih plinova.

Zbog izloženosti Hrvatske rizicima koje donose klimatske promjene radit će se na provođenju javnih politika koje su usmjerene na povećanje prirodnog kapitala i očuvanje bioraznolikosti, smanjenju poljoprivrednih površina, podrška niskougljičnom rastu te racionalno upravljanje resursima kako bi se smanjio rizik za okoliš te dekarbonizacija energetske sustava te obnova zgrada i privatnih kuća zbog postizanja energetske učinkovitosti. Za provedbu tih ciljeva morati će biti doznačena značajna sredstva, a održivo financiranje i mobilizacija privatnih ulaganja će imati značajnu ulogu u ostvarivanju ciljeva.

3.2.2. Zaštita prirodnih resursa i borba protiv klimatskih promjena

Zbog svog prirodnog kapitala Hrvatska ostvaruje značajne gospodarske koristi kroz turizam. Gubitak bioraznolikosti i ekosustava bi uzrokovao veliku štetu za stanovništvo i gospodarstvo. Očuvanje i poboljšanje bioraznolikosti, sprečavanje onečišćenja i zaštita okoliša i zaštita od klimatskih promjena je jedan od važnijih prioriteta. Zbog toga okoliš je nerazdvojni dio gospodarskog razvoja.

Značajan utjecaj će imati prelazak na učinkovito gospodarenje otpadom odnosno sprečavanje nastanka otpada, odvojeno prikupljanje, recikliranje i ponovna upotreba proizvoda. Ubrzati će se ulaganja u vidu izgradnje regionalnih centara za gospodarenje otpadom i poboljšati kapacitet lokalnih jedinica za provedbu nacionalnog plana gospodarenja otpadom. Poboljšati će se sustav vodoopskrbe, odvodnje i pročišćavanje komunalnih otpadnih voda kroz mjere sufinanciranja iz fondova Europske unije. Poduzeti će se mjere za razvoj infrastrukture u vidu smanjenja rizika od poplava pomoću rješenja u skladu s prirodom.

Onečišćenje zraka će se smanjiti poticanjem na korištenje „čišćih“ procesa proizvodnje, te postupno smanjenje uporabe fosilnih goriva za grijanje, smanjenje emisija u transportu i smanjenje emisije amonijaka u poljoprivredi.

Kružna obnova prostora i zgrada potiče da se učinkovito koriste prostorni resursi uz smanjenje potrebe za širenjem građevinskih područja na netaknutu prirodu. S tim potezom se doprinosi smanjenju građevinskog otpada i poboljšanje energetske svojstva zgrada.

Prioriteti u provedbi mjera na području održivog okoliša:

- povećanje učinkovitosti u gospodarenju komunalnim otpadom i priprema za kružno gospodarstvo
- održivo upravljanje vodama
- smanjene emisije stakleničkih plinova
- prevencija rizika i prilagodba na klimatske promjene
- kružno gospodarenje prostorom i zgradama
- stvaranje zelenih gradova i razvoj zelene infrastrukture u urbanim područjima
- održivo upravljanje ekosustavima, prirodnim dobrima i očuvanje bioraznolikosti.

3.2.3. Energetska učinkovitost i samodostatnost te tranzicija na čistu energiju

Hrvatska značajan dio svojih energetske potreba zadovoljava s uvozom električne energije, nafte i plina. Intenzivnost energetske potrošnje se smanjuje, ali je njena razina i dalje veća od prosjeka Europske unije. Razlog za to je neefikasna upotreba energije u zgradarstvu, prometu te povećanje potrošnje energije u ljetnim mjesecima za klimatiziranje prostora.

Zbog svog hidropotencijala te povećanju kapaciteta solarnih elektrana i vjetroelektrana Hrvatska iz obnovljivih izvora energije zadovoljava oko 29 % svojih energetske potreba. Naime da bi se doprinijelo Europskom zelenom planu kako bi Europa postala predvodnica u nultoj stopi stakleničkih plinova to će biti veliki izazov zato što se dosadašnji sustav poticanja na proizvodnju energije iz obnovljivih izvora pokazao fiskalno neodrživim.

Program energetske obnove stambenog sektora za razdoblje 2021-2030. provoditi će obnovu obiteljskih kuća i višestambenih zgrada, a glavni prioritet će imati najranjivije skupine građana koji su u opasnosti od energetske siromaštva. Posebno će se obratiti pozornost na zgrade od javnog značaja kao što su dječji vrtići, škole, bolnice i zgrade koje su kulturno dobro te zaštićene građevine od kulturno-povijesnog značaja. Pri obnovi uzeti će se u obzir i posljedice razornih potresa koji su se zbili 2020. godine. Promicanjem energetske obnove u stambenim sektorima smanjiti će se energetske siromaštvo, povećati će se razred energetske učinkovitosti te tako pridonijeti smanjenju onečišćenja zraka.

Ulaganjem u tehnologiju kao što je vodik, pridonijet će se bržem razvoju kružnog gospodarstva te energetske samodostatnosti, stvaranju novih radnih mjesta te smanjenju rizika od klimatskih promjena.

Prioriteti u provedbi energetske politike (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. 2021, url):

- upotreba obnovljivih izvora energije i promicanje energetske tranzicije
- promicanje upotrebe naprednih biogoriva, vodika i električne energije iz obnovljivih izvora
- tranzicija na čistu energiju i povećanje energetske učinkovitosti i samodostatnosti
- uvođenje naprednih digitaliziranih energetske sustava, mreže i skladištenja energije
- dekarbonizacija, uklanjanje, skladištenje i uporaba ugljikovog dioksida

- istraživanje, razvoj i primjena novih tehnologija
- ulaganje u čiste tehnologije
- suzbijanje energetske siromaštva i energetska obnova zgrada

3.2.4. Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva

Niska poljoprivredna produktivnost je povezana s niskim ulaganjima u razvoj i istraživanje, ali i dodatnom ograničenju u sustavu navodnjavanja poljoprivrednih parcela. Kako bi se povećala produktivnost potrebno je promijeniti dosadašnji pristup i povećati učinkovitost proizvodnih sredstava te se orijentirati na tržišnu proizvodnju. Prilika za razvoj je u promjeni strukture proizvodnje i to u smjeru proizvoda visoke vrijednosti.

Obratiti će se pozornost na poboljšanje koordinacije između sudionika poljoprivredno-prehrambenog lanca i institucija koje prenose znanje uz konstantno povećanje potpore istraživanjima i razvoju inovacija.

Prioriteti na području povećanja produktivnosti i otpornosti poljoprivredne proizvodnje:

- integracija poljoprivrednika u prehrambeno-poljoprivredne lance
- učinkovita upotreba poljoprivrednog zemljišta
- veći i stabilniji prihodi za male proizvođače
- povećanje djelatnosti i dodatne vrijednosti poljoprivredne proizvodnje i akvakulture
- povećanje ulaganja u istraživanje i razvoj u poljoprivrednom sektoru, akvakulturi.

Smanjenje upotrebe pesticida i povećanje ekološke proizvodnje u skladu i okvirima Zelenog plana i mjere „od polja do stola“.

Poljoprivredni sektor ima nekoliko ograničenja, a ta ograničenja su u pogledu upravljanja prirodnim resursima koji se tiču ograničenog pristupa vodi za navodnjavanje, problem onečišćenja podzemnih voda prevelikom upotrebom pesticida te nepovoljne vrijednosti tla dobivene analizom. Stvarne mjere će se razraditi strateškim planom za zajedničku poljoprivrednu politiku s kojom će se osigurati provedba europskih pravila koja se temelje na vrlo visokim standardima u pogledu zaštite okoliša i klimatskih aktivnosti.

Prioriteti provedbe politika na području klimatske neutralnosti, smanjene upotrebe pesticida i povećanje ekološke proizvodnje (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske, 2021, url):

- ulaganje u sustav odvodnje i navodnjavanja
- poticanje ekološke proizvodnje
- poboljšanje upravljanja vodama , tlom , očuvanje bioraznolikosti, kvalitete tla, vode i mora
- uvođenje proizvodnih i upravljačkih praksi i tehnologija koje pridonose niskougličnom razvoju, boljoj zaštiti okoliša
- jačanje otpornosti primarne poljoprivredne proizvodnje i akvakulture na klimatske promjene.

3.2.5. Održiva mobilnost

Prometna povezanost je sastavni dio kvalitete života, ali nezaobilazni element ujednačenog razvoja i gospodarskog rasta između regionalnih središta kojima istovremeno rastu mogućnosti te smanjuju trošak pristupa međunarodnim tržištima. Promet kao ključan instrument nacionalnog i regionalnog razvoja koji stimulira razmjenu dobara te omogućava bolju pristupačnost svim gospodarskim, društvenim, turističkim, kulturnim i zdravstvenim sadržajima. Ulaganje u prometni sektor će biti iskorak u osnaživanju prometnog potencijala Hrvatske.

Izgradnja i modernizacija željezničkih pruga je neophodna za smanjivanje emisija ugljičnog dioksida koji je povezan s dominacijom cestovnog prijevoza. Modernizacijom željeznice omogućiti će se oživljavanje domaćeg prijevoza putnika i to naročito u prigradskim naseljima uz oživljavanje međunarodnog prijevoza koji je zbog sadašnje infrastrukture gotovo zanemariv.

Prioriteti provedbe željezničkog prometa:

- modernizacija željezničkih pruga i proširenje TEN-T mreže
- prijevoz tereta željeznicom i drugim oblicima prijevoza s manjim udjelom emisija stakleničkih plinova
- poboljšanje prijevoza u urbanim sredinama.

Promicanje mobilnih i pametnih oblika upravljanja prometom te korištenje alternativnih oblika goriva te povećanje digitalne mobilnosti u vidu pristupa informacijama i komunikacijskim tehnologijama. Poticat će se razvoj mreže električnih punionica u gradskom i međugradskom cestovnom prijevozu. Koncept pametnih gradova za promicanje održivog prijevoza putnika. Ulaganje u prigradski željeznički promet, širenje biciklističkih i pješačkih zona u gradovima, uklanjanje uskih grla. Unaprijedit će se sustav naplate cestarina, poboljšati njeno održavanje i uspostaviti sustav za smanjenje operativnih troškova autocesta.

Prioriteti:

- prijevoz s nultom stopom onečišćenja
- povećanje sigurnosti cestovnog prometa te rješavanje sezonskih opterećenja
- ulaganje u projekte koji imaju utjecaja na smanjenje emisija stakleničkih plinova.

Pomorski promet i promet unutarnjim vodama

U sektoru pomorstva nastavit će se ulaganja u rekonstrukciju i u izgradnju novih luka. Teretne luke kao što su Rijeka, Split i Ploče proširivati će svoje kontejnerske kapacitete. Financirati će se modernizacija pristupnih cesta na otocima koje direktno povezuju luke za obalni linijski prijevoz. Za sektor unutarnjih vodnih putova nastaviti će se ulagati u projekte koji imaju svrhu poboljšanja plovnosti Save, Drave i Dunava te modernizacija luka za unutarnji prijevoz.

U sektoru zračnog prijevoza nastaviti će se sa ulaganjem u infrastrukturu zračnih luka zbog poboljšanja razine usluga i povećanju standarda sigurnosti. Nastaviti će se ulagati u novu flotu zrakoplova koji moraju zadovoljiti međunarodne sigurnosne standarde.

3.2.6. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva

Digitalna tranzicija društva i gospodarstva će se intenzivirati u narednom periodu. Praćenje dinamike razvoja tehnologija i njezine primjene u sve sfere društva i poslovanja postat će sve izazovnije. Kako je digitalizacija svakodnevan proces s kojim se susreću građani i poduzetništvo u radu s javnim tijelima osigurati će se brža i transparentnija usluga javne uprave koja će biti jednako dostupna u svim krajevima Hrvatske.

Digitalizacija javne uprave i pravosuđa uključuje njihovo pojednostavljanje smanjenjem regulatornih i administrativnih zahtjeva kako bi se uz poboljšanje usluga istodobno smanjila složenost i povećala efikasnost procesa koji se digitaliziraju. Digitalizacija pruža priliku za ispunjavanje potreba građana koji teže za kvalitetnom javnom upravom, javnim službama i pravosuđem. Osobita važnost je ta da je važno ulagati u digitalnu pismenost i kompetenciju svih zaposlenih u javnoj upravi i pravosuđu.

Prioriteti provedbe digitalizacije javne uprave i pravosuđa (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine, 2021, url):

- modernizacija, digitalizacija i optimizacija javne uprave i pravosuđa kao ključni dio politike pojednostavljenja administrativnog okruženja
- povećanje digitaliziranih i automatiziranih procesa i usluga javne uprave i pravosuđa
- povećanje dostupnosti interoperabilnih digitalnih javnih usluga gospodarskim subjektima i građanima
- jačanje kapaciteta i razvoj digitalnih kompetencija zaposlenika u javnoj upravi i pravosuđu
- zaštita osobnih podataka i osiguranje javne dostupnosti svih podataka u vlasništvu javnih tijela, na jednostavan i interoperabilan način.

Razvoj širokopojsnih elektroničkih komunikacijskih mreža je pokretač gospodarskog rasta te direktno i indirektno utječe na otvaranje novih radnih mjesta i mogućnosti investicija. Preduvjet za razvoj digitalnog gospodarstva te održivog regionalnog razvoja jest dostupnost visokokvalitetne i moderne komunikacijske infrastrukture. Hrvatska će ulagati u izgradnju elektroničkih komunikacijskih mreža velikog kapaciteta koje omogućuju razvoj pokretnih komunikacijskih mreža nove generacije koje donosi inteligentnu komunikaciju stroja sa strojem bez ljudskog nadzora te vrlo pouzdanu komunikaciju s malim kašnjenjem. Uvođenjem mreža nove generacije omogućiti će se razvoj i primjena novih aplikacija i novih naprednih modela kao što je razvoj umjetne inteligencije, autonomnih vozila, naprednih rješenja u poljoprivredi, turizmu i ostalim sektorima industrije u budućnosti.

Najveći izazov za ostvarenje ovog potencijala leži u tome da nedovoljan broj digitalnih stručnjaka godišnje pristiže na tržište rada i to iz visokoobrazovnih institucija, srednjih strukovnih

škola ,ali i iz inozemstva. Izazov leži i u iseljavanju stručnjaka u druge zemlje EU-a tzv. digitalni nomadi, što rezultira s problemom popunjavanja radnih mjesta.

Kako bi uspjeli iskoristiti potencijal u stvaranju dodane vrijednosti , nužan je razvoj ljudskih potencijala za tradicionalne industrije i zanimanja prilagoditi potrebama digitalnog okruženja te tako povećavati broj kompetentnih visokoobrazovanih stručnjaka koji izlaze na tržište rada.

Da bi se osigurala sinergija zaposlenih s odgovarajućom digitalnom kompetencijom potrebno je poticati veći broj ljudi sa završenim visokim i srednjim obrazovanjem te poticati ljude na prekvalifikaciju i stjecanje digitalnih kompetencija za nova radna mjesta.

3.3. Provedba Europskog zelenog plana u Hrvatskoj

Nacionalna razvojna strategija je temeljni dokument koji mora biti usklađena sa ciljevima i smjernicama Europskog zelenog plana, odnosno dokument koji implementira zajedničke ciljeve i vizije Europske unije. U Tablici 1 prikazani su najvažniji zakonodavni i strateški dokumenti koji su u funkciji provedbe Europskog zelenog plana u EU- u i RH.

Tablica 1. Europske i nacionalne politike važne za provedbu Europskog zelenog plana

Područje	EU	HRVATSKA
Opći razvojni dokument	Europski zeleni plan	Nacionalna razvojna strategija RH 2030
Klimatska politika	Europski zakon o klimi Strategija EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama Klimatsko-energetski pakt Sustav trgovanja emisijama stakleničkih plinova (ETS) Nacionalni ciljevi za obnovljive izvore Uredba o korištenju zemljišta, prenamjeni zemljišta i šumarstvu	Zakon o klimatskim aktivnostima i zaštiti ozonskog sloja (NN 127/2019) Strategija niskougljičnog razvoja RH Strategija prilagodbe klimatskim promjenama u RH Akcijski plan za provedbu strategije prilagodbe klimatskim promjenama u RH Integrirani energetski i klimatski plan
Energetska politika	„Čista energija za sve Europljane“ Energetska unija	Energetska strategija Integrirano energetsko klimatski plan
Industrijska politika i kružno gospodarstvo	Europska industrijska strategija Akcijski plan za kružno gospodarstvo Model EU-a za odvojeno prikupljanje otpada	Zakon o održivom gospodarenju otpadom Plan gospodarenja otpadom

Područje	EU	HRVATSKA
Građevinarstvo	Energetska obnova zgrada	Dugoročna strategija obnove zgrada
Zaštita okoliša i bioraznolikost	Akcijski plan za postizanje nulte stope onečišćenja zraka, vode i tla Strategija o kemikalijama za održivost Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030. Strategija EU-a za šume i deforestaciju	Strategija i akcijski plan zaštite prirode RH za razdoblje od 2017. do 2025. godine
Poljoprivreda	Zajednička poljoprivredna politika Strategija „od polja do stola“	Strateški plan ZPP-a RH 2023. - 2030.
Mobilnost	Strategija za održivu i pametnu mobilnost	Strategija prometnog razvitka 2017. – 2030.
Istraživanje, razvoj i inovacije	Obzor 2020	Program poticanja istraživačkih i razvojnih aktivnosti u području klimatskih promjena
Horizontalne teme	Digitalizacija, socijalna politika (mehanizam za pravednu tranziciju, suzbijanje energetske siromaštva), fiskalna politika, državne potpore, javna nabava	

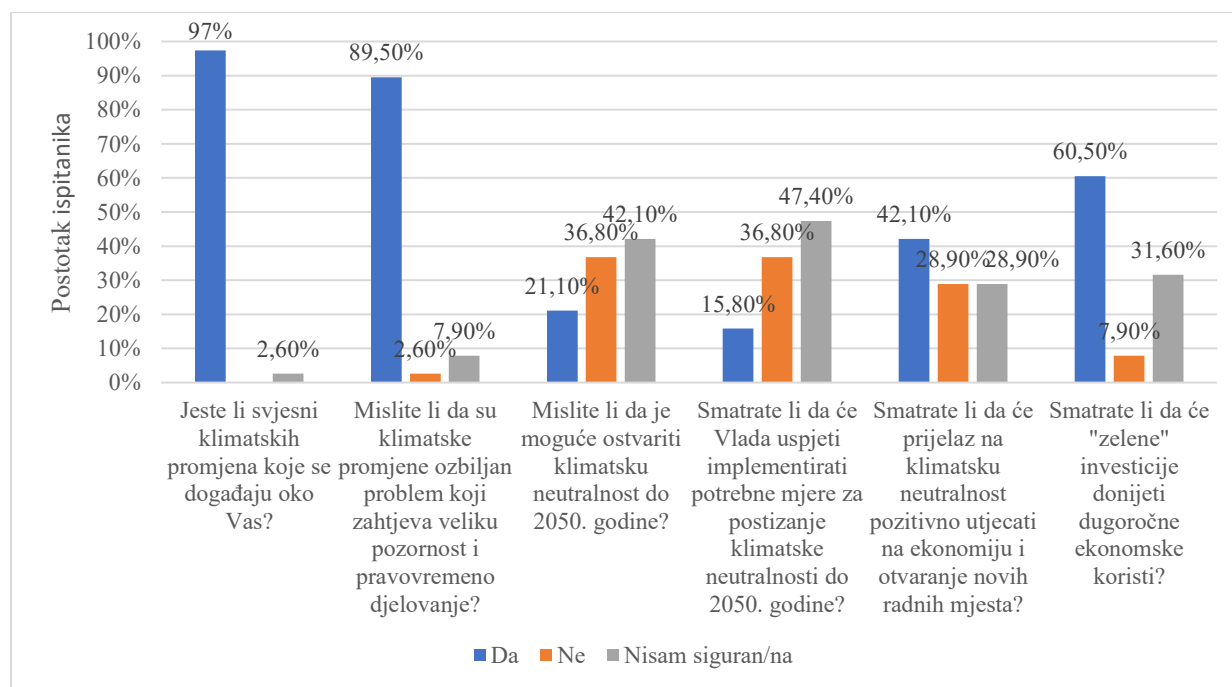
Izvor: IRMO, Tko će i kako provoditi europski zeleni plan? ,url.

Tablica 1. Prikazuje kako različiti sektorski dokumenti i strateški planovi na razini Europske unije i Hrvatske doprinose sveobuhvatnoj primjeni Europskog zelenog plana kao krovnog dokumenta. Kako se dokumenti i strategije razvijaju i nadograđuju, reflektiraju kontinuirani napor Republike Hrvatske da se uskladi s europskim ciljevima održivosti i zelene tranzicije. Ovi dokumenti i strategije nisu statični; oni se stalno usklađuju i nadograđuju kako bi odgovarali promjenama u politici, tehnologiji i znanstvenim dostignućima. Ovaj proces omogućuje učinkovitiju provedbu ciljeva Europskog zelenog plana i podršku zelenoj tranziciji u hrvatskom gospodarstvu.

4. REZULTATI PRIMARNOG ISTRAŽIVANJA

Anketom se željelo ispitati kako i koliko ispitanici utječu na ostvarivanje zelenog plana i svjesnosti o klimatskim promjenama, te na koji način mogu pridonijeti u stvaranju klimatski neutralnog društva. Anketa se dijelila putem društvenih mreža te je broj ispitanika iznosio 38. Najzastupljeniji ispitanici su bili muškarci i to 57,9 % (22) ispitanika, dok su žene zastupljene 42,1 % (16). Dob ispitanika je u rasponu od 18 do 65 + godina. Najzastupljenija dobna skupina su oni od 18-25 godina i to 50 % (19) ispitanika, što je i za očekivati jer su mladi najzastupljeniji na društvenim mrežama. Nakon njih slijedi dobna skupina od 26-35 godina koja iznosi 31,6 % (12) ispitanika. Dobna skupina 35-54 godina iznosi 10,5 % (4), a oni od 55-65 godina 2,6 % (1), te najstarija dobna skupina od 65 + iznosi 5,3 % (2) ispitanika.

Grafikon 1. Stavovi ispitanika o klimatskim promjenama, klimatskoj neutralnosti i zelenim investicijama.

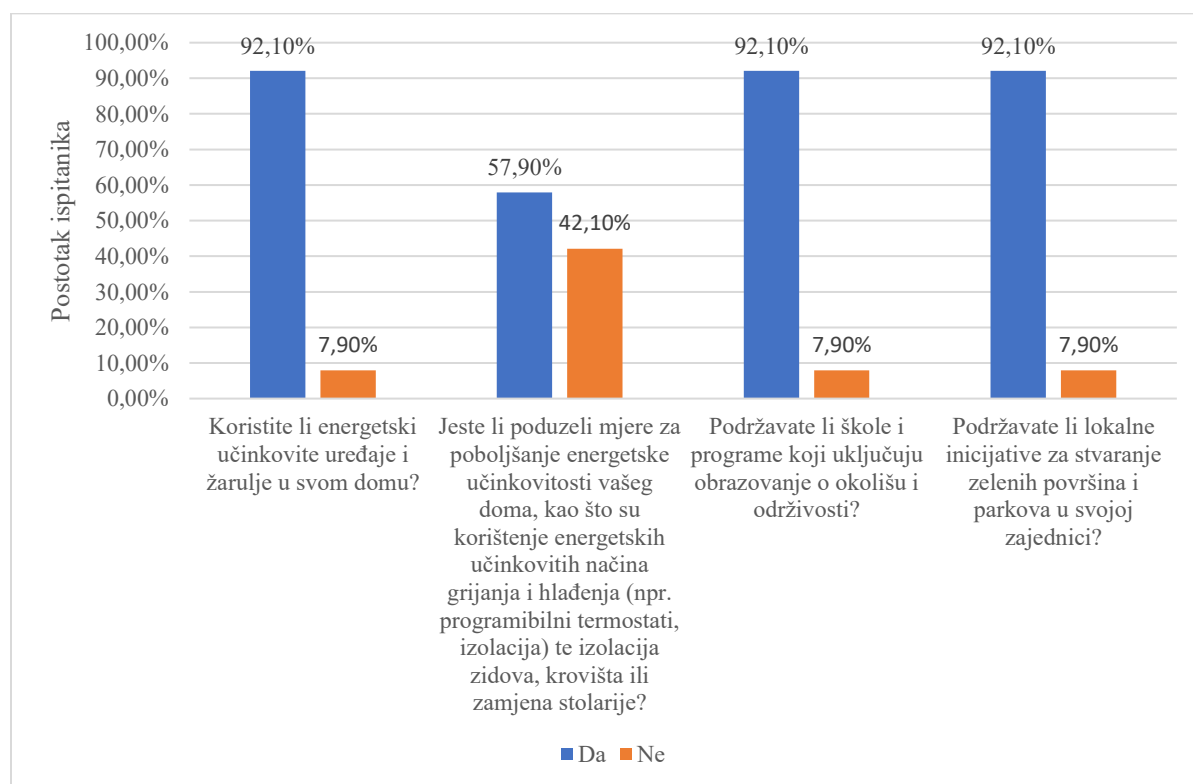

Izvor: Izrada autora prema rezultatima primarnog istraživanja.

Iz grafikona možemo iščitati kako su ispitanici svjesni klimatskih promjena koje se događaju oko njih i to (37) ispitanika dok (1) ispitanik nije siguran. Ispitanici su svjesni kako klimatske promjene zahtijevaju veliku pozornost i pravovremeno djelovanje (34) ispitanika, dok

(3) ispitanika nije siguran. Kada govorimo o mogućnosti ostvarenja klimatske neutralnosti vidi se da ispitanici nisu optimistični i nisu sigurni u mogućnost ostvarenja tog cilja. Naime nisu sigurni u mogućnost ostvarenja, a dok preostali dio ispitanika ne vjeruje da je moguće ostvariti klimatsku neutralnost do 2050. godine. Isto tako kod implementacije ciljeva u Hrvatskoj imamo sličan trend kao kod prethodnog pitanja. 42,10 % ispitanika smatra da će prijelaz na klimatsku neutralnost pozitivno utjecati na ekonomiju i otvaranje novih „zelenih“ radnih mjesta, preostali dio 28,90 % (11) ispitanika ne misli tako i nije siguran. Kada je riječ o dugoročnoj ekonomskoj koristi povezanih sa „zelenim“ investicijama 23 ispitanika smatra da će biti koristi, a samo 7,90 % smatra da nema koristi.

Grafikon 2. Stavovi ispitanika o korištenju energetske učinkovitih uređaja i podršci zelenim inicijativama.

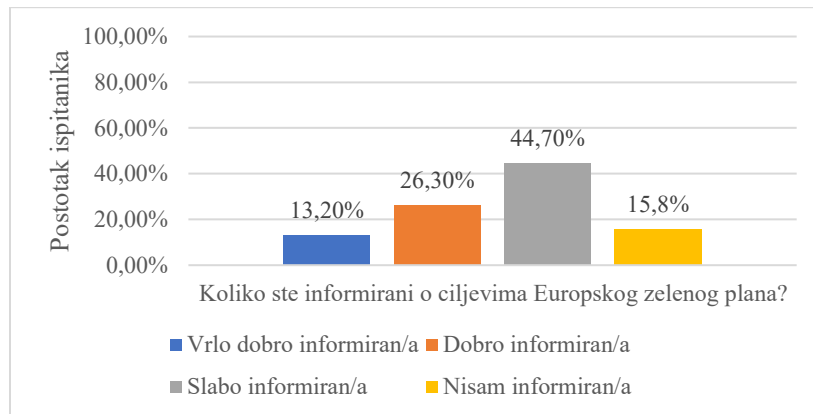

Izvor: Izrada autora prema rezultatima primarnog istraživanja.

Iz podataka u Grafikonu 2 vidljivo je da većina ispitanika koriste preporučene mjere za uštedu električne energije i to u vidu štednih žarulja i energetske učinkovitih uređaja dok manji dio ispitanika ne koriste preporučene mjere. Nadalje ispitanici izrazito podržavaju škole i programe

koji se bave edukacijom o očuvanju okoliša i održivosti te podržavaju inicijative stvaranja novih zelenih površina i parkova.

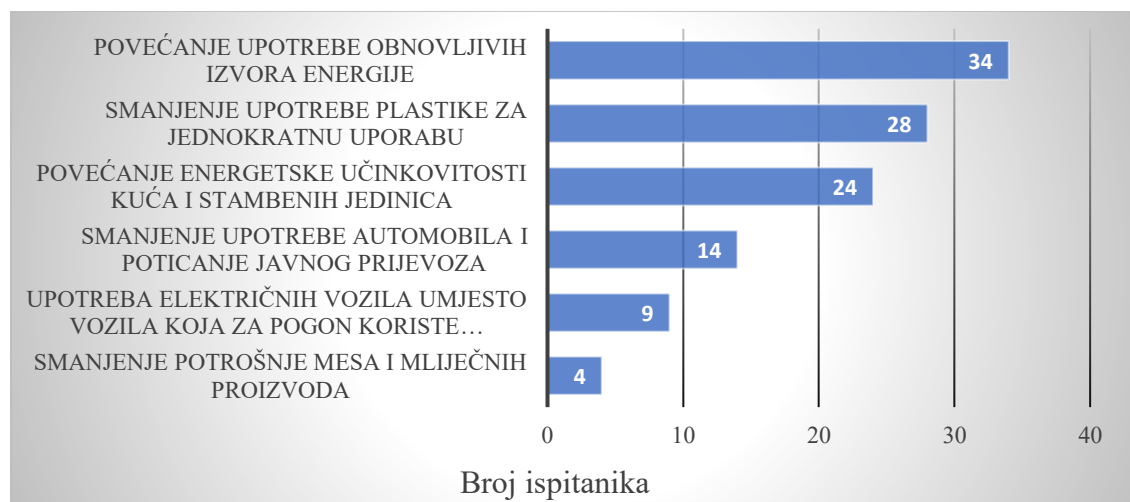
Grafikon 3. Informiranost ispitanika o ciljevima Europskog zelenog plana.

Izvor: Izrada autora prema rezultatima primarnog istraživanja.

Najveći postotak ispitanika je slabo informiran, a najmanji postotak ispitanika vrlo dobro informiran o ciljevima Europskog zelenog plana

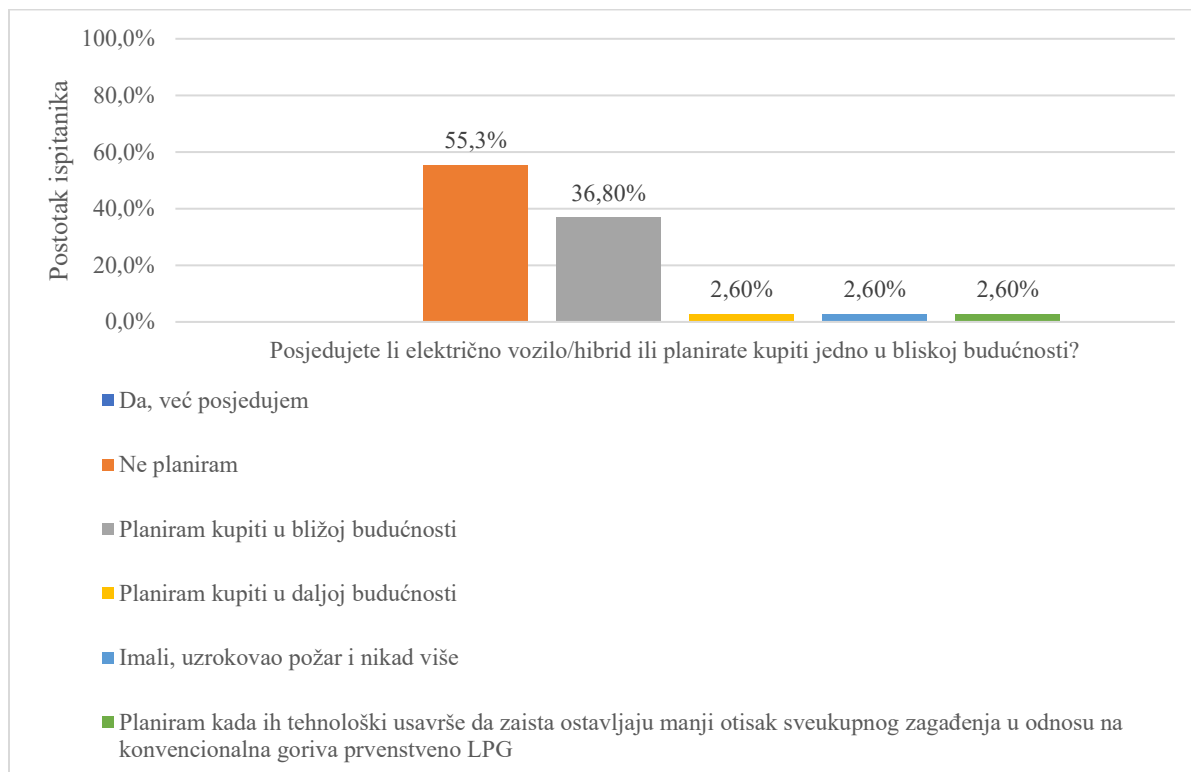
Grafikon 4. Mjere koje su ispitanici podržali kako bi smanjili utjecaj na okoliš i potaknuli na održivost.

Izvor: Izrada autora prema rezultatima primarnog istraživanja.

Graf prikazuje koliki broj ispitanika podržava određenu mjeru. Vidljivo je da najveći broj ispitanika podržava mjeru „Povećanje upotrebe obnovljivih izvora energije“, a najmanji broj ispitanika podržava „smanjenje potrošnje mesa i mliječnih proizvoda“.

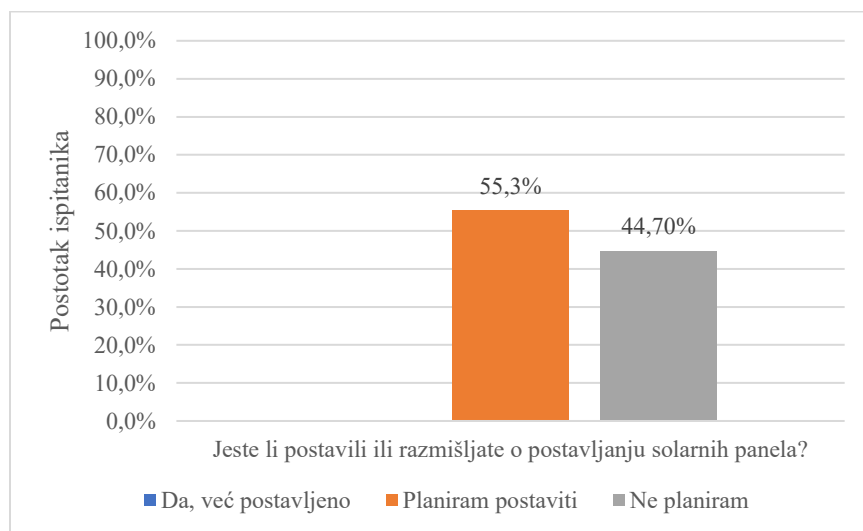
Grafikon 5. Odgovori ispitanika o posjedovanju električnog/hibridnog vozila.

Izvor: Izrada autora prema rezultatima primarnog istraživanja.

Grafikona 5 prikazuje zanimljive odgovore po pitanju posjedovanja električnog vozila/hibrida u bliskoj budućnosti. Naime najveći udio ispitanika ne planira kupiti električno vozilo ili hibrid, dok manji dio ispitanika planira kupiti u bližoj budućnosti. Razlog zašto ispitanici ne planiraju kupovinu električnog vozila/hibrida je pojava i mogućnost samozapaljenja vozila, te mišljenje da takva vozila nisu tehnološki usavršena kako bi ostavila manji ekološki otisak naspram fosilnih goriva kao što je LPG.

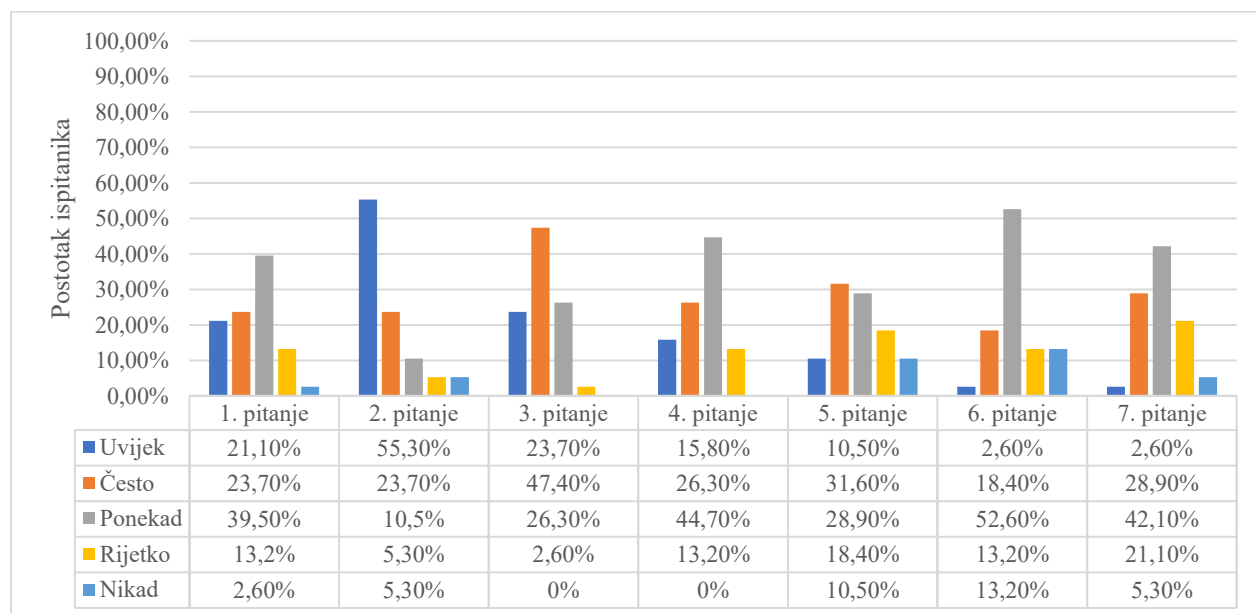
Grafikon 6. Odgovori ispitanika o posjedovanju solarnih panela i planovima za budućnost.

Izvor: Izrada autora prema rezultatima primarnog istraživanja.

Grafikon 6 prikazuje podijeljeno mišljenje o postavljanju i ne postavljanju solarnih panela. Razlog velikog udjela ispitanika koji ne razmišljaju o postavljanju solarnih panela je u nerazumijevanju ili nemogućnosti financiranja takvog projekta.

Grafikon 7. Ekološke navike i održiva potrošnja: Utjecaj svakodnevnih izbora na okoliš.

Izvor: Izrada autora prema rezultatima primarnog istraživanja.

Postavljena pitanja su:

1. Hodanje/bicikliranje ili motorna vozila?
2. Odvajate li otpad?
3. Koristite li višekratnu ambalažu?
4. Kupujete li domaće proizvode s naših OPG-a?
5. Štedite li vodu?
6. Kupujete li odjeću izrađenu od recikliranog materijala?
7. Kupujete li proizvode s eko certifikatom?

Iz Grafikona 7 vidljivo da se u najvećem postotku ispitanika odgovori na postavljena pitanja svode na odgovor „ponekad“, na drugom mjestu „često“, na trećem mjestu „uvijek“, na četvrtom mjestu „rijetko“, a na petom mjestu su odgovori „nikad“.

Iz odgovora ispitanika na postavljena pitanja vidljivo je da veći broj ispitanika odgovara sa „ponekad“, manji broj sa „uvijek“ i još manji broj sa „često“ i najmanji broj ispitanika sa „rijetko“ ili „nikad“.

Zaključak: Svijest o očuvanju i zaštiti okoliša postaje prioritet u našim životima, ali još uvijek moramo težiti na podizanju svijesti naših građana (ispitanika) i pojačati aktivnosti na očuvanju i zaštiti naših resursa u skladu sa važećim politikama.

5. ZAKLJUČAK

Europski zeleni plan predstavlja ključnu strategiju Europske unije u borbi protiv klimatskih promjena i transformaciji prema održivom gospodarstvu. Kroz ambiciozne ciljeve smanjenja emisija stakleničkih plinova za 55% do 2030. godine i postizanja klimatske neutralnosti do 2050. godine, EU se postavlja kao globalni lider u zaštiti okoliša i promicanju održivog razvoja.

Plan obuhvaća širok spektar mjera koje se odnose na ulaganja u ekološki prihvatljive tehnologije, podršku inovacijama, dekarbonizaciju energetskega sektora, povećanje energetske učinkovitosti zgrada, razvoj kružnog gospodarstva i promicanje održive poljoprivrede. Također, uključuje i socijalne mjere za osiguranje pravedne tranzicije, podršku najpogođenijim regijama i sektorima te zaštitu radnih mjesta i životnog standarda građana. Realizacija Europskog zelenog plana zahtijeva značajnu mobilizaciju javnih i privatnih ulaganja, uspostavu učinkovitog kružnog gospodarstva i integriranog energetskega tržišta.

Europski zeleni plan nije samo ekološka inicijativa, već i strategija gospodarskega rasta koja ima potencijal transformirati EU u održivo, konkurentno i pravedno društvo. Njegova provedba donijet će brojne koristi, uključujući tehnološki napredak, otvaranje novih radnih mjesta, poboljšanje kvalitete života i očuvanje prirodnih resursa za buduće generacije.

Cilj ovog završnog rada je proučiti Europski zeleni plan i njegovu primjenu u Republici Hrvatskoj, te prikazati koliko je u Hrvatskoj zastupljena ideja o Europskom zelenom planu i strategiji provođenja iste. Cilj je istražiti navike ispitanika kada je u pitanju provedba europskih zelenih politika te njihova primjena u Republici Hrvatskoj. Nastoji se istražiti inkorporiranost Europskog zelenog plana u hrvatskim strateškim dokumentima.

Ispitanici su svjesni klimatskih promjena, da ono zahtijeva veliku pozornost i pravovremeno djelovanje. Oni nisu sigurni u mogućnost ostvarenja klimatske neutralnosti do 2050. godine i implementacija istih ciljeva u Hrvatskoj. Kad je riječ o dugoročnoj ekonomskoj koristi povezanih sa zelenim investicijama ispitanici smatraju da će to biti od koristi. Što se tiče preporučenih mjera za učinkovito korištenje energije i podrške zelenim inicijativama, ispitanici u velikoj mjeri podržavaju i koriste energetske učinkovite uređaje. Informiranosti ispitanika o ciljevima Europskog zelenog plana je slaba dok manji dio njih je vrlo dobro informiran. Ispitanici su

podijeljenog mišljenja kada je riječ o posjedovanju solarnih panela i njihovom postavljanju. Razlog za ne razmišljanje o postavljanju solarnih panela je u nerazumijevanju ili nemogućnosti financiranja takvog projekta. Kada govorimo o navikama i potrošnji možemo zaključiti da je svijest o očuvanju i zaštiti okoliša slaba, te treba težiti na podizanju svijesti naših građana „ispitanika“ te pojačati aktivnosti na očuvanju i zaštiti naših resursa.

6. LITERATURA

Knjige:

1. Blewitt, J., Cindrić, K. (2017) *Razumijevanje održivog razvoja*, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
2. Brkljačić, A. (2021) *Strategije održivog razvoja u Republici Hrvatskoj i Europskoj uniji*, Zagreb: Veleučilište s pravom javnosti Baltazar Zapešić.
3. Herceg, N. (2013) *Okoliš i održivi razvoj*, Zagreb: Synopsis ; Mostar.
4. Herceg, N., Stanić-Koštroman, S., Šiljeg, M. (2018) *Čovjek i okoliš*, Mostar: Hrvatska Akademija za znanost i umjetnost Bosne i Hercegovine.
5. Nefat, A. (2019) *Strategije održivog marketinga*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile.

Znanstveni radovi:

1. Marković, E. (2021.) *Europski zeleni plan i perspektive budućeg razvoja*. Završni rad. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile; <https://zir.nsk.hr/islandora/object/unipu:6835/datastream/PDF/download> [pristup 15.07.2024.]
2. Divković, A. (2023.) *Europski zeleni plan i prilagodba klimatskim promjenama u Hrvatskoj*. Diplomski rad. Zagreb: FPZG; <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:114:129714> [pristup 15.07.2024.]

Internetske stranice:

1. Održiva Europa do 2030.godine https://ec.europa.eu/info/publications/reflection-paper-towards-sustainable-europe-2030_hr [04.08.2022]
2. https://ec.europa.eu/info/publications/reflection-paper-towards-sustainable-europe-2030_hr ([10.08.2022.]
3. Izgradnja i obnova uz učinkovitu upotrebu energije i resursa, URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal->

- [content/HR/TXT/?qid=1588580774040&uri=CELEX:52019DC0640#footnote14](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?qid=1588580774040&uri=CELEX:52019DC0640#footnote14)
[pristup :7.04.2024.]
4. Plan ulaganja u Europski zeleni plan <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0021&from=EN> [pristup :7.04.2024.]
 5. Europsko vijeće, URL : <https://www.consilium.europa.eu/en/eu-climate-change/>
[pristup 15.04.2024.]
 6. Pariški sporazum, <https://www.consilium.europa.eu/media/39929/a-new-strategic-agenda-2019-2024-hr.pdf> 20.04.2024.
 7. Sastanak europskog vijeća, zaključci, <https://www.consilium.europa.eu/media/41772/12-euco-final-conclusions-hr.pdf>
[pristup 20.04.2024.]
 8. Klimatske promjene, Što poduzima Eu? <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/climate-change/> [pristup 20.04.2024.]
<https://www.consilium.europa.eu/media/47330/1011-12-20-euco-conclusions-hr.pdf> isto pod 3.
 9. Dugoročni proračun EU-a; <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/eu-long-term-budget/> pristup [20.04.2024.]
 10. Višegodišnji financijski okvir za 2021-2027.g <https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2020/12/17/multiannual-financial-framework-for-2021-2027-adopted/> pristup[20.04.2024.]
 11. Činjenice o klimatskoj neutralnosti <https://www.consilium.europa.eu/en/5-facts-eu-climate-neutrality/> [pristup 20.04.2024.]
 12. Europsko vijeće ;<https://www.consilium.europa.eu/hr/meetings/european-council/2020/12/10-11/> [pristup: 20.04.2024.]
 13. Kružno gospodarstvo; https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy-action-plan_en?prefLang=hr&etrans=hr [pristup: 20.04.2024.]
 14. Direktiva o jačanju položaja potrošača u zelenoj tranziciji <https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2024/02/20/consumer-rights-final-approval-for-the-directive-to-empower-consumers-for-the-green-transition/> [pristup: 10.05.2024.]

15. Izvješće o praćenju i izgledima za postizanje nulte stope onečišćenja <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0674> [pristup: 28.06.2024.]
16. Odluke za energetska budućnost Hrvatske; <https://irmo.hr/wp-content/uploads/2020/02/Strate%C5%A1ke-odluke-za-energetska-budu%C4%87nost-Hrvatske.pdf> [pristup 28.06.2024.]
17. Irmo aktualno; Europski zeleni plan URL (<https://irmo.hr/wp-content/uploads/2020/07/irmo-aktualno-10.pdf>) [pristup: 28.06.2024.]
18. Iskorištenje fondova po županijama <https://irmo.hr/wp-content/uploads/2011/06/regionalni-kapaciteti.pdf> [pristup 28.06.2024.]
19. Strategija niskougljičnog razvoja Republike Hrvatske do 2030. s pogledom na 2050. godinu <https://mingo.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug-4925/klima/strategije-planovi-i-programi-1915/strategija-niskougljicnog-razvoja-hrvatske/1930> [pristup: 29.06.2024.]
20. Europska komisija (2021b) Iznesite svoje mišljenje: može jednostavnije! https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say-simplify_hr [pristup : 26.07.2024.]
21. Europska komisija Europski zeleni plan - Ostvarivanje naših ciljeva https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_21_3688 [pristup: 05.09.2024.]
22. Ključna strateška odrednica razvoja i razvojni smjerovi Hrvatske do 2030. <https://hrvatska2030.hr/wp-content/uploads/2021/02/Nacionalna-razvojna-strategija-RH-do-2030.-godine.pdf> [pristup: 05.09.2024.]
23. Zeleni plan: ključ za klimatski neutralan i održiv EU. <https://www.europarl.europa.eu/topics/hr/article/20200618STO81513/zeleni-plan-kljuc-za-klimatski-neutralan-i-odrziv-eu> [pristup: 05.09.2024.]

7. POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA

Slika 1. Razvojni smjerovi Hrvatske do 2030. godine.....	15
Tablica 1. Europske i nacionalne politike važne za provedbu Europskog zelenog plana.....	25
Grafikon 1. Stavovi ispitanika o klimatskim promjenama, klimatskoj neutralnosti i zelenim investicijama.	27
Grafikon 2. Stavovi ispitanika o korištenju energetski učinkovitih uređaja i podršci zelenim inicijativama.....	28
Grafikon 3. Informiranost ispitanika o ciljevima Europskog zelenog plana.	29
Grafikon 4. Mjere koje su ispitanici podržali kako bi smanjili utjecaj na okoliš i potaknuli na održivost.....	29
Grafikon 5. Odgovori ispitanika o posjedovanju električnog/hibridnog vozila.	30
Grafikon 6. Odgovori ispitanika o posjedovanju solarnih panela i planovima za budućnost.....	31
Grafikon 7. Ekološke navike i održiva potrošnja: Utjecaj svakodnevnih izbora na okoliš.	31

IZJAVA O AUTORSTVU RADA

Ja, **Lovro Matijašević**, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor završnog/diplomskog rada pod naslovom: **Europski zeleni plan i hrvatska razvojna strategija** te da u navedenom radu nisu na nedozvoljen način korišteni dijelovi tuđih radova.

U Požegi, 23. 9. 2024.

Lovro Matijašević

Lovro Matijašević